

ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ ТА СУСПІЛЬСТВА

УДК 37.041: 378.14

д.пед.н., доц. **Бенера В.Є.**
(КОГПІ ім. Тараса Шевченка)

ІНТЕГРАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІННОВАТИКИ ТА ІСТОРИЧНО АПРОБОВАНОГО ДОСВІДУ В АВТОРСЬКІЙ КОНЦЕПЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У статті розкрито базові теоретичні положення авторської концепції самостійної роботи студентів вищої школи з інтеграцією педагогічної інноватики та історично апробованого досвіду. Актуалізовано персоніфіковані ідеї теоретичного обґрунтування самостійної роботи студентів, ретродосвід реалізації самостійної роботи студентів у вищій школі. Інтеграцію самостійної роботи студентів у процесі професійної підготовки розглянуто цілісно у структурі діяльності сучасного вищого навчального закладу як триєдину систему: навчальної діяльності, науково-дослідницької діяльності, практичної підготовки студентів.

Ключові слова: педагогічна інноватика, історично апробований досвід, авторська концепція, самостійна робота, персоніфіковані ідеї.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до підготовки фахівців, їх компетентності спонукають до ґрунтовнішого вивчення розвитку теорії і практики самостійної роботи студентів в історії вищої школи України. Доцільність дослідження зумовлюється й низкою суперечностей:

- *на рівні концептуалізації:* між процесами утворення глобальної освітньої мережі, інтернаціоналізації вищої освіти та необхідністю збереження національних педагогічних традицій; між потребою в методолого-теоретичному обґрунтуванні сутності й змісту самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі та недостатнім урахуванням історично апробованих концепцій і проектів;

- *на рівні змісту й організації:* між необхідністю модернізації самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу, особистісно-соціального навчання, співробітництва й співтворчості викладача і студента та відсутністю реальних механізмів упровадження інтегрованих (традиційно-інноваційних) педагогічних технологій; між історично доведеним гуманістичним спрямуванням самостійної роботи студента та недостатнім рівнем його реалізації в навчальному процесі сучасного вищого навчального закладу; між необхідністю створення системи наскрізної самостійної роботи студентів і неврахованістю динаміки її історичних змін;

- *на рівні професійної самореалізації:* між поглибленням професійної зорієнтованості самостійної роботи студентів і неповним урахуванням її історико-регіональної специфіки; між зростаючими вимогами до професійного рівня сучасного фахівця та потребою в обґрунтуванні напрямів самоосвіти, самовиховання особистості з опертям на конструктивні персоніфіковані ретроідеї.

Аналіз останніх досліджень. Упродовж останнього десятиліття питання організації самостійної роботи студентів знаходиться у сфері інтересів дослідників та практиків вищої школи. Вчені зазначають, що поки що недостатньо приділяється уваги організації самостійної роботи в навчально-виховному процесі студентів вищих закладів освіти, наголошують на недостатнє теоретичне обґрунтування означеної проблеми [20]. Бібліографічний показник розгляду проблеми самостійної роботи студентів вищої школи нараховує 435 наукових публікацій [5, с. 19–46].

Аналіз сучасних науково-літературних джерел засвідчує, що в теорії та практиці вищої освіти накопичено певний досвід, що є основою вдосконалення самостійної роботи студентів. Визначено домінантні імперативи нової стратегії професійної підготовки фахівців із позицій нової філософії освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Луговий та ін.),

обґрунтовано ідею неперервності освіти (А. Алексюк, А. Бойко, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, С. Сисоєва та ін.). Історико-педагогічний аспект навчально-пізнавальної діяльності студентів відображено у працях О. Кравченко, І. Курляк, О. Осової. Окремі проблеми самостійної роботи студентів відображено в низці дисертаційних досліджень, зокрема, теоретико-методологічні засади самостійної навчально-пізнавальної діяльності (М. Солдатенко, О. Малихін); організації науково-дослідної роботи (Г. Кловак, О. Мартиненко, О. Микитюк,); самовиховання студентів (О. Кучерявий, Л. Рymar, Г. Сериков); їх саморегуляції (Е. Газієв, І. Золотухіна, В. Чайка). Водночас зазначені наукові розвідки мають опосередковане відношення до предметного поля дослідження. Отже, актуальність окресленої проблеми, важливість об'єктивного осмислення теоретичного і практичного досвіду минулого для розвитку сучасної вищої школи України, відсутність ґрунтовних історико-педагогічних досліджень із проблем організації та змісту самостійної роботи студентів і необхідність розв'язання наявних суперечностей зумовили вибір мети наукової статті. **Постановка завдання:** розкрити базові теоретичні положення авторської концепції самостійної роботи студентів вищої школи з інтеграцією педагогічної інноватики та історично апробованого досвіду, актуалізувати персоніфіковані ідеї теоретичного обґрунтування самостійної роботи студентів, ретродосвід реалізації самостійної роботи студентів у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Інтеграцію самостійної роботи студентів у процесі професійної підготовки ми розглядаємо цілісно у структурі діяльності сучасного вищого навчального закладу як триєдину систему: навчальна діяльність, науково-дослідницька діяльність студентів, практична підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації, які функціонують за принципами: єдності, наступності, компліментарності, взаємодоповнюваності, адитивності, ефективності [7, с. 22]. Зазначимо, що технологія самостійної роботи студента, побудована на інтеграційному підході, визначає та прогнозує навчальну та наукову діяльність студента, як цілісний, єдиний процес та закладає підґрунтя для формування активної творчої позиції особистості студента, забезпечує можливість його професійної самореалізації.

Вчені відзначають, що сьогодні існує потреба в контекстно-професійній моделі розвитку компетентності випускника вищого навчального закладу, що синтезує такі основні умови: 1) організацію *квazіпрофесійної діяльності*, у тому числі такої, що моделює комплексне застосування знань; 2) *міждисциплінарну інтеграцію*, зокрема, систематичне використання навчально-пізнавальних завдань, які враховують ситуації міждисциплінарного застосування знань; 3) *змішане навчання*, що передбачає взаємодію з тьютором через електронну пошту, дискусії у форумах, безпосередні зустрічі, самонавчання [6].

Впровадження такого типу навчання сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання (вони мають можливість вибирати найбільш значущі модулі курсу, які відповідають їхнім потребам, отримують оперативний зворотній зв'язок від викладачів, можуть відразу застосовувати отримані знання на практиці); контролюванню результатів навчання студентів та обсягу отриманих ними знань. Система оцінювання знань на сайті віддаленого доступу, а також активна взаємодія з викладачем на очних зустрічах дозволяє відслідковувати правильність і якість засвоєння навчального матеріалу, а також своєчасно підтримати і скоректувати індивідуальну траєкторію навчання студентів. Очевидним є висновок, що змішане навчання об'єднує оперативність дистанційного навчання і ефективність індивідуальної взаємодії студентів та викладачів; 4) надання можливостей для *саморозвитку і самореалізації особистості* студента, необхідних здібностей, пов'язаних з індивідуальними особливостями його мислення (просторової уяви, творчих можливостей); 5) створення додаткових організаційно-педагогічних умов, спрямованих на *посилення мотивації студентів до вивчення дисциплін, підвищення їх пізнавальної і академічної активності* (кредитно-рейтингова система, курси за вибором (елективні), метод проектів тощо). Відповідно, можемо говорити про створення інтегративного образу випускника вищого навчального закладу, де мета, зміст і результати навчання сприймаються комплексно

з урахуванням змін у професійній діяльності та спрямовані на формування широкої соціально-професійної компетентності. Остання включає не лише кваліфікацію, що визначається системою набутих знань і вмінь, але й базові особистісні якості, а також універсальні вміння й здібності, які характеризуються більш широкою сферою застосування.

Змістом діяльності сучасного вищого навчального закладу повинно стати створення інноваційного освітньо-виховного середовища для формування культури самостійної роботи учасників навчально-пізнавального процесу. Обов'язковою умовою реалізації авторської інтегрованої концепції самостійної роботи студентів з урахуванням історичних надбань – гуманізація взаємодії викладача і студента на основі фісілітаційного спілкування і супервізовської допомоги у подоланні пізнавальних труднощів [4, с. 50]. Нова парадигма вищої освіти передбачає зміну пріоритетів – із традиційного засвоєння готових знань у ході лекційно-семінарських занять на самостійну активну пізнавальну діяльність кожного студента, з усвідомленням для яких цілей отримані знання можуть застосовуватися у майбутній професійній діяльності. При такій організації навчального процесу викладачу відводиться роль компетентнісного консультанта, менеджера самостійної активної роботи студентів.

За результатами дослідження (2002–2012 рр.) актуалізовано *персоніфіковані ідеї теоретичного обґрунтування самостійної роботи студентів* (Д. Багалій, М. Халанський – розвитку самостійної роботи студентів у межах авторських наукових шкіл, В. Вернадський – саморозвитку особистості, В. Іконніков – свободи вибору навчальної діяльності, О. Музиченко – здатності самостійно мислити і діяти, В. Перетць – самостійного дослідження, М. Пирогов – єдності освітнього і наукового процесу вищої школи, О. Потебня – самореалізації та самоактуалізації особистості, П. Редкін – внутрішньої мотивації до саморозвитку і самовдосконалення, Ф. Симоненко – „залишення слідів у науці”, І. Срезневський – самодіяльності студентів у засвоєнні наук, К. Ушинський – антропологічного підходу і людиноцентризму, П. Юркевич – „внутрішньої розумової самостійності”) та ін. [1].

Актуалізовано *ретродосвід* (форми, методи) реалізації самостійної роботи студентів (Т. Акбашев – „розвивальні кооперації”, Д. Багалій – „спільний пошук істини”, В. Бузескул – порівняльний метод, М. Грушевський – свобода вибору форм самостійної роботи, В. Кан-Калик – комплексний метод, Л. Кассо – вирішення практичних казусів, І. Огієнко – співробітництво на семінарах „підвищеного типу”, С. Смаль-Стоцький – „європейський метод науковий”; Є. Черкавський, Б. Маньковський – співтворчість студентів, П. Юркевич – „метод взаємного навчання”) та ін. [1].

На основі зазначених підходів – головна ідея інтегрованої концепції організації самостійної роботи майбутнього фахівця: цілеспрямоване, інтегративне формування пізнавальних умінь та способів дій в процесі групової взаємодії, комплексне виховання особистості майбутнього спеціаліста у різних сферах діяльності (навчальній, дослідницькій, виховній, організаторській, комунікативній, конструктивній тощо) [2, с. 34]. Самостійна робота, виступаючи специфічним педагогічним засобом організації та управління самостійною діяльністю студента, має подвійну природу. З одного боку, вона постає як навчальне завдання, тобто об'єкт діяльності студента, запропонований наставником чи підручником, з іншого – формою прояву певного способу діяльності з виконання відповідною завдання [5, с. 31]. В аспекті професійного самостановлення доцільно визначити самостійну роботу студентів як переважно усвідомлене, цілеспрямоване планування, побудову і перетворення ним власних самонавчальних дій і вчинків у відповідності з особистісно значущими цілями та актуальними потребами навчання і виховання. Цільовим орієнтиром відповідної системи є компоненти змісту вищої освіти – фахові знання та вміння, досвід творчої та дослідницької діяльності, досвід саморегуляції професійного становлення, досвід емоційно-вольового ставлення до фахових цінностей. В. Мороз підкреслює, що самостійна робота студента повинна виконувати самостійну обов'язкову додаткову, але не другорядну функцію у вивченні, розумінні і опануванні студентом змістом навчального

матеріалу: знаннями, способами діяльності, творчими здібностями і емоційно-ціннісним відношенням до світу. Отже, саме багатогранність функцій самостійної роботи студента як дидактичної категорії дозволяє удосконалювати зміст та форми навчання на самостійному виборі студента, і, як наслідок цього – підвищувати професійну компетентність майбутніх фахівців.

У авторській концепції самостійної роботи студентів модернізовано вихідні положення теорії розвивального навчання Л. Занкова ґрунтуються на дослідженні характеру взаємозв'язку між побудовою процесу навчання і розвитком особистості. У теорії розвивального навчання принциповими положеннями є: навчання на високому рівні складності, ведуча роль теоретичних знань у навчанні, швидкий темп навчання, у виконанні самостійної роботи усвідомлення власного процесу учіння, розвиток індивідуальності. Результатом навчання вважаються продуктивні зміни в загальному розвитку особистості студента. До особливостей методики самостійної роботи студента належать положення: багатогранність, процесуальність, спрямованість на вирішення колізій, варіативність.

Теорія розвивального навчання (Д. Ельконін, В. Давидов) включає положення, відносно якого студент розглядається не як об'єкт педагогічних впливів викладача, а як суб'єкт навчання, який самозмінюється. Бути таким суб'єктом – означає мати потребу в самозміні й бути здатним задовольняти її завдяки навчанню, а саме: бажати і вміти вчитися. Зміст навчання полягає у самостійному оволодінні способами рішення задач через зміст засвоєних знань. Основні положення: змістом навчальної діяльності вважаються наукові поняття, які створюють загальні принципи рішення задач, засвоєння наукових понять має динаміку, теоретичні знання складають основу мислення, наукові поняття засвоюються в процесі навчання. Розвивальний характер навчання пов'язується зі змістом самостійної роботи студента.

Центральною ланкою теорії поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Талізін) є намагання як частка дії учіння, як одиниця будь-якої людської діяльності. Учіння розглядається як система певних видів діяльності, виконання яких призводить до нових знань і умінь. Дія, перш ніж стане розумовою, проходить певні етапи: 1) складання схеми орієнтованої основи дії; 2) формування дії в матеріальному вигляді; 3) формування дії як зовнішньомовленої, 4) формування дії у зовнішній мові про себе; 5) формування дії у внутрішній мові. Методика самостійної роботи студента включає такі положення: орієнтація на усвідомлення дії; розподіл навчального матеріалу на розділи, виділення загальних підходів; виділення етапів формування практичної та розумової дії.

Теорія проблемного навчання (С. Рубінштейн, В. Оконь, Т. Кудрявцев, О. Матюшкін, М. Махмутов та ін.). Головна ідея проблемного навчання – розвиток креативності студента засобами самостійного вирішення проблемних завдань, що визначає її актуальною для нашого дослідження. Кожен вид проблемного навчання повинен відповідати одному з найважливіших умов проблемного навчання – наявності певного рівня пізнавальної самостійності (І. Лернер). Оскільки мотивація самостійної роботи студента розвивається в процесі вирішення педагогічних проблем і проблемних задач, для нашого дослідження є важливою технологія організації проблемних ситуацій. Ефективне управління самостійною роботою студентів у процесі організації проблемного навчання залежать від знання основних типів проблемних ситуацій і способів їх створення. Теорія евристичного навчання (А. Хуторський) визначає мету: розкриття індивідуальних можливостей студентів шляхом створення ними особистого досвіду сучасності, а також конкретної, нової для освітньої продукції, орієнтованої на конструювання майбутнього. Оскільки студент в евристичному навчанні ставить особисті цілі, відкриває знання, виробляє методологічну і навчальну продукцію, то зміст освіти для нього стає варіативним і розвивається (змінюється) в процесі діяльності самого студента. Для предмету дослідження важливо відзначити, що метою її є розкриття індивідуальних можливостей творців – студентів та викладачів, не передачею готового досвіду минулого, а шляхом самостійної праці створення ними особистого досвіду

сучасності, а також конкретної, нової для студента освітньої продукції, орієнтованої на самостійне конструювання майбутнього.

Концепція знаково-контекстного навчання у вищій школі (А. Вербицький). Сутність цього типу навчання його автор визначає в монографії “Активне навчання у вищій школі: контекстний підхід” (1991 р.). Він визначає мету – у процесі навчання забезпечити перехід, трансформацію одного типу діяльності (пізнавальної) в іншу (професійну) з відповідною зміною потреб і мотивів, цілей, дій (поступків), засобів, предметів і результатів. Моделювання навчання, в якому за допомогою всієї системи дидактичних форм, методів, засобів створюється предметний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності і спеціаліста, а засвоєння ним абстрактних знань, як знакових систем, накладено на канву цієї діяльності. Як у традиційному навчанні, навчальний матеріал подається тут у вигляді навчальних текстів як знакових систем (звідси „знаково-контекстне навчання”) і так само виступає як інформація, яку потрібно засвоїти”. Моделями бачаться реальні контури професійного майбутнього. Таким чином, поняття „контекст” є змістовно утворюючою категорією, яка забезпечує рівень особистісного включення студента у самостійні процеси пізнання, оволодіння професійною діяльністю. З метою формування особистості спеціаліста у вищому закладі освіти в процесі знаково-контекстного навчання забезпечується перехід, трансформація одного типу діяльності (пізнавальної) в іншу (професійну) з відповідною зміною потреб і методів, цілей, дій (поступків), засобів, предметів і результатів.

Теоретичні проблеми нового концептуального підходу до навчання – трактовки учіння як спільної продуктивної діяльності учасників навчального процесу (СПД) були розроблені групою російських і німецьких вчених під керівництвом В. Ляудис. У монографії „Формування навчальної діяльності студентів” під спільною навчальною діяльністю автори розуміють особливий тип соціально організованих взаємодій і взаємовідношень між викладачем та студентами. Спільна навчальна діяльність розглядається також як мотивуюча основа переходу від прагматичного до пізнавального відношення до світу, до становлення усвідомленої саморегуляції в якості суб’єкта пізнавальної діяльності.

Концепція учіння як спільної продуктивної діяльності (СПД). В. Ляудис визначає СПД – як особливий тип спеціально організованої взаємодії і взаємовідношень між викладачем і студентом, який забезпечує перебудову всіх компонентів структури індивідуальної пізнавальної діяльності за допомогою змінних форм співробітництва між учасниками процесу учіння. Метою спільної навчальної діяльності викладача і студента є побудова механізмів саморегуляції учіння, засвоєної предметної діяльності і самих актів взаємодії, відношень і спілкування. Предметом її є узагальнені й усвідомлені способи діяльності учіння і норми взаємодії та спілкування. Продуктом – самостійне висунення студентами нових цілей навчання і цілей, взаємопов’язаних зі змістом засвоєної діяльності, а також регуляції особистісних позицій у партнерстві. Засобом досягнення цілей спільної діяльності виступає система форм взаємодії викладача зі студентами. Ці форми взаємодії розвиваються в логіці перебудови рівнів саморегуляції від максимальної допомоги викладача студентам в рішенні навчальних задач до послідовного наростання особистої активності студентів до повністю саморегульованих предметних і навчальних дій, і появи позиції партнерства з викладачем. Способи (операції) спільної діяльності представлені циклами взаємодії, які за аналогією з циклами спілкування можна розглянути як елементарні одиниці спільної діяльності. Цикл взаємодії включає обмін актами типу: викладач починає дію – студенти продовжують його або закінчують, викладач пропонує тему навчального завдання – студенти дають варіанти його рішення. Цикли взаємодії багатобразні за функціями і структурою. В цьому зв’язку розрізняють змістоутворюючі та цілеутворюючі, орієнтуючі і плануючі, контрольні та оцінні. Концепція учіння як спільної продуктивної діяльності підтверджує наші позиції щодо можливостей спільної творчої діяльності викладача і студента у процесі організації і планування самостійної роботи студента. Засобом досягнення цілей спільної продуктивної діяльності виступає система форм взаємодії викладача і студентів.

Кредитно-модульна технологія навчання розкриває нові можливості для самореалізації особистості студента у оволодінні професійними компетентностями. Основою для обґрунтування цієї навчальної технології є два основних поняття: модуль і дидактичний кредит. П. Сікорський в навчальному посібнику “Кредитно-модульна технологія навчання” визначає, що “модуль – це логічно завершена, системно впорядкована частина теоретичних знань і практичних вмінь із даної навчальної дисципліни, адаптованих до індивідуальних особливостей суб’єктів навчання, визначеним оптимальним часом на організацію їхнього засвоєння”. Використання індивідуальних занять, індивідуальних науково-дослідних завдань за кредитно-модульною технологією навчання розширюють спектр самостійних робіт за вибором студента, сприяють варіативності і різноманітності змісту і форм траєкторії особистісного і професійного зростання майбутнього фахівця.

Особистісно-орієнтовані технології навчання (І. Якиманська). Головною ідеєю цього підходу є концентрація уваги педагога на цілісному розвитку людини, турбота про розвиток не тільки його інтелекту, громадянського почуття відповідальності, але й духовної особистості з емоційними, естетичними, творчими задатками і можливостями розвитку. У особистісно орієнтованому розвивальному навчанні І. Якиманської особливого значення надається такому фактору розвитку, який в традиційній педагогіці, а також у розвивальних системах Л. Занкова, Д. Ельконіна і В. Давидова майже не враховувався, ігнорувався – суб’єктному досвіду життєдіяльності, набутому особистістю поза навчанням, в конкретних умовах сім’ї, соціокультурного оточення. Цілі самостійної роботи студента акцентуються на таких моментах, як: а) розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей кожної особистості; б) максимально виявлення та ініціювання суб’єктного досвіду; в) допомога особистості пізнати себе, самовизначитися і самореалізуватися, а не формувати раніше набуті якості.

Базові теоретичні положення авторської інтегрованої концепції самостійної роботи студентів з урахуванням історичних надбань відображено на рис. 1.

Технологія особистісно орієнтованого навчання являє собою поєднання самостійної роботи студента, яка розуміється як нормативно-своєрідна діяльність, і самостійної роботи, як індивідуально значущої діяльності окремої людини. Взаємозв’язок знань і способів їх засвоєння в психології визначається як „пізнавально-інтелектуальна компетентність” (М. Холодна). Ефективність самостійної роботи студента залежить не від обсягу знань студентів, тому що їх недостатність може стати поштовхом пошуку нових знань, не від міцності знань, не від їх глибини. Зазначені положення використані в якості умови продуктивного розвитку забезпечення результативності самостійної роботи студента із самостійним визначенням нових цілей для розв’язання поставлених завдань. Важливими є положення М. Холодної, яка визначає: стилі кодування інформації (I рівень), стилі опрацювання інформації (II рівень), стилі постановки і вирішення проблем (III рівень), стилі пізнавального відношення до світу (IV рівень). Домінування того чи іншого способу здобуття інформації характеризує властивий даній людині стиль кодування інформації. Як свідчать результати дослідження, різні студенти в одному і тому ж проблемному полі самостійної роботи бачать різні проблеми, визначають їх в різних термінах і в різному змістовому контексті, використовують різні методи їх вирішення [2, с. 47]. Таким чином, разом із становленням стильових властивостей майбутнього фахівця формується персональний пізнавальний стиль виконання самостійної роботи як результат інтеграції різних рівнів стильової поведінки.

Персональний пізнавальний стиль впливає на дві лінії інтелектуального розвитку особистості студента. По-перше, підвищується ефективність інтелектуальної діяльності, оскільки в міру формування механізмів стильової поведінки розширюється арсенал способів самостійного пізнання, з’являється можливість змінювати власну пізнавальну позицію в залежності від проблемної ситуації. По-друге, виробляються глибоко індивідуалізовані механізми пізнавальної активності виконання самостійної роботи за рахунок більш повного прояву специфічних особливостей індивідуальних пізнавальних здібностей. Ієрархію

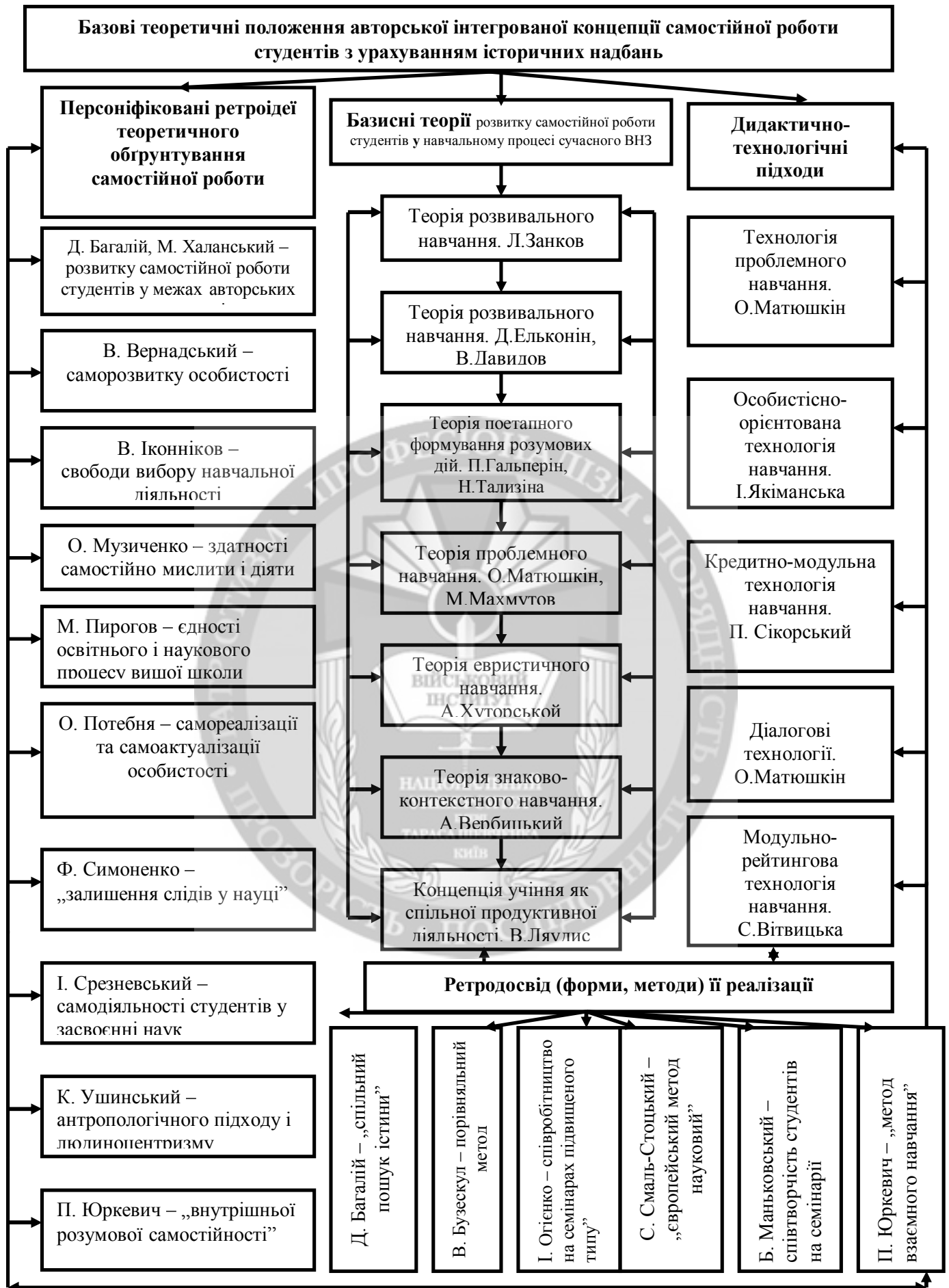


Рис. 1. Базові теоретичні положення інтегрованої авторської концепції самостійної роботи студентів

індивідуальних пізнавальних стилів розглядаємо в такій послідовності: стилі кодування інформації – стилі опрацювання інформації (когнітивні стилі) – стилі постановки і вирішення проблем (інтелектуальні стилі) – стилі пізнавального відношення до світу (епістеміологічні стилі) – персональний пізнавальний стиль [2, с. 62]. Стильовий підхід доказово підтверджує необхідність для студентів такої форми самостійної роботи, як внутрішня диференціація, яка враховує індивідуальні пізнавальні можливості кожного в межах загального освітнього простору – з використанням сучасних педагогічних та інформаційних технологій.

Для ефективності самостійної роботи студента на етапі виконання та постановки ним нових цілей врахування рівнів „креативного поля”. Ми враховували положення Д. Богоявленської з використанням розробленого нею методу „креативного поля”, що дозволили виділити три різних рівні інтелектуальної діяльності: стимульно-продуктивний (піддослідний вирішує завдання, але при цьому залишається в рамках запропонованого способу вирішення); евристичний (орієнтир на нові способи, відмінні від уже відомих способів вирішення, проблеми); креативний (вихід за межі заданих умов досліджуваної проблеми, оскільки виявлена ним закономірність перетворюється для нього в самостійну задачу, вирішення якої для нього найважливіше досягнення в експерименті).

Плануючи самостійну роботу із навчального курсу необхідно насамперед виділити так зване „фундаментальне древо” (В. Мороз, В. Рогинський), що включає в себе ту основну систему методологічного, теоретичного знання, яку потрібно винести на обов'язкове лекційне пророблення, а потім уже формування змісту матеріалу, який буде вивчатися студентами самостійно. Динаміка форм дидактичної взаємодії, що пов'язана зі зміною функцій викладача і студента на кожному етапі навчання сприяє реалізації можливості самозміни студента, як суб'єкта навчання [5, с. 22]. Професор П. Сікорський наголошує, що для удосконалення організації самостійної роботи у вищій школі необхідно розв'язати суперечність між винятково самостійним способом здобуття знань і засвоєнням їх під керівництвом викладача, яка спонукає до пошуку інтегративних моделей навчання, в яких би найбільш плідно поєднувалось аудиторне навчання із самостійною навчальною працею студента [5, с. 41].

Висновки. Проблема організації самостійної роботи студентів зводиться до одержання максимізованої оцінки в очікуваних результатах навчання, максимальної самореалізації і досягнення успіху, що означає, що ця проблема не зводиться лише до організації процесу засвоєння знань, формування умінь включаючи і досвід творчої діяльності. Поряд з ними необхідно ще формувати і норми емоційно-ціннісного відношення студентів до їх майбутньої професії, їх особистісного зростання, як фахівця-інтелігента і інтелектуала. Отже, мова йде про єдність навчального, розвиваючого і виховного впливу на студента у процесі управління і виконання самостійної роботи.

Необхідною вимогою до організації професійної підготовки виступає її реалізація в рамках змістово-технологічної інтеграції соціально-гуманітарної, загальнопрофесійної, предметної галузей і позааудиторної соціально значущої діяльності студентів. При цьому аналіз і усвідомлення засвоєваних явищ, процесів, цінностей розглядаються як засіб їхнього самовизначення і самовдосконалення. Активні, діалогові, дослідницькі методи навчання і виховання виступають способами самостійного освоєння досвіду рефлексивного, організаторсько-комунікативного, проектного видів діяльності, а отже, основою розвитку соціально-професійної компетентності випускників. Отже, з урахуванням моделей самостійної роботи студентів, відпрацьованих нами за чотирма етапами її розвитку, що представлені у дисертації і у монографії [1, с. 132, 171, 223, 344, 400, 422], у науковому дослідженні вперше обґрунтовано і розроблено основні положення інтегрованої авторської концепції самостійної роботи студентів у єдності педагогічної інноватики та історично апробованого досвіду.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у застосуванні основних положень інтегрованої авторської концепції самостійної роботи студентів у єдності

педагогічної інноватики та історично апробованого досвіду, впровадження яких дає простір для творчого їх застосування у практиці сучасної вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бенера В. Є. Самостійна робота студентів у вищій школі України: історичні трансформації (друга половина XIX – кінець XX ст.): [монографія] / В. Є. Бенера. – Рівне: ПП ДМ, 2011. – 640 с.
2. Бенера В. Є. До проблеми персонального пізнавального стилю майбутнього педагога / В. Є. Бенера // Вісн. Київськ. міжнар. ун-ту. : зб. наук. праць. – К.: КиМУ, 2008. – Вип. 11. – С. 47–64. – (Серія : Педагогічні науки).
3. Бенера В. Є. Інтеграція навчальної та наукової роботи майбутнього педагога в процесі професійної підготовки / В. Є. Бенера // Нові технології навчання. – 2009. – Вип. 59. – С. 34 – 39.
4. Бенера В. Є. Модернізація самостійної роботи студента на засадах концентрованого навчання / В. Є. Бенера // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон : Айлант, 2011. – Вип. LVIII. – Ч. I. – С. 50–56.
5. Бенера В. Є. Самостійна робота студента: бібліографічний покажчик / В. Є. Бенера. – Кременець : ВПЦ КОГП ім. Тараса Шевченка, 2011. – 68 с.
6. Дем'яненко Н. М. Ретроспектива вищої педагогічної школи України: Обґрунтування періодизації / Н. М. Дем'яненко // Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часом. Рівне: ПП Барішев К. В. – 2010. – №3 (38) – Т.1. – С. 69–75.
7. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу: досвід впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ТНПУ імені Володимира Гнатюка. – Ч. 3. / [за ред. В. В. Грубінка]. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. – 272 с.

Рецензент: д.пед.н., проф. Нісімчук А.С.

д.пед.н., доц. Бенера В.Є.

ИНТЕГРАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ИННОВАТИКИ И ИСТОРИЧЕСКОГО ОПЫТА В АВТОРСКОЙ КОНЦЕПЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

В статті раскрыты разработанные базовые теоретические положения авторской концепции организации самостоятельной работы студентов в единстве исторического опыта и педагогических инноваций. Актуализирован конструктивный исторический опыт организации самостоятельной работы студентов, персонифицированные идеи теоретического обоснования самостоятельной работы студентов, практика ее реализации в высших учебных заведениях. Интеграцию самостоятельной работы студентов в процессе профессиональной подготовки рассмотрено целостно в структуре деятельности современного высшего учебного заведения, как триединую систему: учебной деятельности, научно-исследовательской деятельности, практической подготовки студентов.

Ключові слова: педагогическая инноватика, конструктивный исторический опыт, авторская концепция, самостоятельная работа, персонифицированные идеи.

Doktor pedagogical Sceince, Assistant Professor, **Benera Valentine**

INTEGRATION OF PEDAGOGICAL INNOVATION AND HISTORICALLY TESTED EXPERIENCE IN THE AUTHOR'S CONCEPTION OF INDEPENDENT STUDENTS' WORK

The article deals with the basic theoretical principles of author's conception of high school students' independent work including pedagogical innovation and historically tested experience. Personified ideas of theoretical argumentation of independent students' work in high school and retrospective experience of its realization have been actualized. Integration of independent students' work in the process of professional training in the structure of higher educational establishment is revealed entirely as three-unitary system: teaching activity, research activity, practical training of students.

Key words: pedagogical innovation, historically tested experience, author's conception, independent work, personified ideas.

val_benera@ukr.net